

अनिवासी भारतीय देशाच्या बाहेर असलेली महत्त्वाची मुद्दा शक्ती

मागच्या आठवड्यामध्ये श्रीमती कमला हरीस यांनी अमेरिकेच्या उपराष्ट्रपती पदाची शपथ घेतली. पाच वर्षांनंतर त्या अमेरिकेचे राष्ट्रपती बनण्याची शक्यता आहे. ब्रिटनचे अर्थमंत्री आहेत रिशी सुनक, प्रिती पटेल या गृहमंत्री आहेत, तर अलोक शर्मा एक महत्त्वाचे पद सांभाळतात. कॅनडाचे संरक्षण मंत्री आहेत हरजित सज्जन. हे आहेत खालीस्थानी समर्थक. हे सगळे अनिवासी भारतीय आहेत आणि त्या देशांमध्ये अतिशय महत्त्वाच्या पदावरती आहेत. त्यांच्या मदतीने या देशांमध्ये पाकिस्तान आणि चीनने केलेली कारस्थाने आपण थांबवू शकतो का? यामुळे भारताचा आर्थिक लाभ होऊ शकतो का? अनिवासी भारतीय ही देशाच्या बाहेर असलेली भारताची मोठी आणि महत्त्वाची मुद्दा शक्ती (soft power) ताकद आहे. आपण त्याचा पुरेपूर वापर करतो आहे का?

कॅनडा, ब्रिटन मधिल भारत विरोधी उग्रवादी संघटनांना आपण कसे थांबवणार?

दहशतवादाला पैसा पुरवत असल्यामुळे पाकिस्तान कायम काळ्या यादीत राहिल हे बघणं, पाकिस्तानला आंतरराष्ट्रीय निधीचा पुरवठा न होणे आणि त्यायोगे दहशतवादाला तो पैसा न पोहोचू देणं, अत्याधुनिक शस्त्र उपलब्ध होणं, ऊर्जा क्षेत्रात सहकार्य वाढवणं, ह्याखेरीज व्यापार क्षेत्र वृद्धिंगत होणं ह्यासाठी अमेरिकेच्या व इतर प्रगत देशांच्या सहकार्याची भारताला आवश्यकता आहे.

3.75 कोटी भारतीय विविध देशांमध्ये

अनिवासी भारतीय म्हणजे जे देश सोडून इतर देशांमध्ये कायमचे वास्तव्य करित आहेत. संयुक्त राष्ट्रांच्या 2019 च्या अहवालानुसार अनिवासी भारतीयांची संख्या ३.७५ कोटी आहे. संयुक्त राष्ट्र परिषदेच्या अहवालानुसार अनिवासी भारतीयांची परदेशातील संख्या ही जगात सर्वाधिक आहे. ही संख्या अमेरिकेत 27, युएई मध्ये 34, आणि सौदी अरेबियात 24 लाख एवढी आहे. जगामध्ये 27 कोटीहून जास्त लोकांनी आपला देश सोडून इतर देशात प्रवेश केला आहे.

हे अनिवासी भारतीय तिथल्या लोकसंख्येमध्ये अतिशय महत्त्वाचा घटक मानले जातात. अमेरिका आणि युरोप यांची पंधरा वर्षांपूर्वी झिरो पॉप्युलेशन ग्रोथ सुरु झाली आहे. म्हणजे तिथल्या मूल निवासी लोकांच्या मृत्युचे प्रमाण जास्त आणि जन्माचे प्रमाण कमी आहे. म्हणूनच या देशांना वेगवेगळ्या क्षेत्रांमध्ये, काम करण्याकरता, इतर देशातील

नागरिकांची गरज पडते. प्रगत देश याकरिता वेगवेगळे नियम लावून फक्त अतिकुशल आणि कुशल अशाच लोकांना आपल्या देशात प्रवेश देतात. जसे की डॉक्टर, इंजिनियर, नर्सस किंवा माहिती तंत्रज्ञान यामध्ये काम करणारे.

अनिवासी भारतीय वेगवेगळ्या गटांमध्ये विभागले होते

या देशांमध्ये असलेले भारतीय हे अतिकुशल कॅटेगरीत मानले जातात. त्याचा अमेरिकेतील जीवनावरती पडणारा प्रभाव हा महत्वाचा आहे. परंतू या पुर्वी अनिवासी भारतीय वेगवेगळ्या इतर गटांमध्ये विभागले गेले होते. उदा. अमेरिकेत मराठी लोकांची वेगळी संस्था , गुजराती लोकांची वेगळी संस्था, दक्षिणेकडील लोकांच्या वेगळ्या संस्था होत्या. यामुळे ही सर्व अनिवासी भारतीय मंडळी आपल्या प्रांताचे प्रतिनिधीत्व करायचे, भारताचे कमी.

मोदी सरकार सत्तेत आल्यापासून त्यांनी अनिवासी भारतीयांना आपल्या देशाची एक मोठी ताकदच मानली आहे. ज्यावेळी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी अमेरिकेत गेले तेव्हा तिथल्या अनिवासी भारतीयांना एकत्र आणून एक मोठा कार्यक्रम केला गेला. त्यामुळे आपले अनेक फायदे झाले. अनिवासी भारतीयांचे अमेरिकेतून भारतात येण्याचे प्रमाण 20 टक्क्यांनी वाढले आहे. त्याशिवाय काही प्रमाणात विकसित तंत्रज्ञानही भारतात येण्यास सुरुवात झाली. काही अनिवासी भारतीयांनी भारतामध्ये गुंतवणूक करण्यावरही लक्ष केंद्रीत केले आहे. अर्थातच ज्या प्रमाणे हे अपेक्षित होते तेवढे नाही. परंतू मागच्या 65 वर्षांच्या तुलनेत अनिवासी भारतीयांचे भारतातील स्थान आणि त्यांनी भारताला केलेली मदत नक्कीच अनेक पटींनी वाढलेली आहे.

चीन आणि पाकिस्तानची सातत्याने भारताविरुद्ध कारस्थाने

अनिवासी भारतीय सुशिक्षित, धनाढ्य आहेत. तंत्रज्ञानाची माहिती त्यांना आहे. अधुनिक जगामध्ये काय सुरू आहे हे देखील त्यांना चांगले माहिती आहे. या अनिवासी भारतीयांना भारताची सॉफ्ट पॉवर समजले पाहिजे. भारताचे शत्रू चीन आणि पाकिस्तान हे सातत्याने भारताविरुद्ध कारस्थाने करतात. काश्मिरमधील 370 कलम हटवल्यानंतर, भारतात काश्मिरी जनतेच्या मानवाधिकारांचे हनन होते आहे असा दुष्प्रचार केला जात आहे. त्या शिवाय, अनिवासी पाकिस्तानी नागरिकांनी इंग्लंडमध्ये भारतीय दुतावासावर 370 कलम हटवल्यानंतर हल्ला केला होता. एवढेच नव्हे तर कॅनडामधील काही कट्टरतावादी हे

खालिस्तान रेफ्रंडम 2021 ही चळवळ सुरु करत आहेत.

म्हणूनच भारत आणि भारताची चीन - पाकिस्तानविरुद्ध चाललेली लढाई आता आपल्याला इतर देशांमध्येही लढावी लागेल. संयुक्त राष्ट्राप्रमाणे जगातील सर्व देशांना आपल्या बाजूने आणावे लागेल. ज्यामुळे ते भारताचे समर्थक होतील आणि चीन आणि पाकिस्तानचे नाही.त्या लढाईत अनिवासी भारतीय महत्वाचे घटक आहेत.

भारताची आक्रमक मुत्सद्देगिरी

सध्या भारत सरकारने आक्रमक मुत्सद्देगिरी सुरु केली आहे. परंतू त्यावर माध्यमांचे पुरेसे लक्ष जात नाही. आपल्या देशाचे राष्ट्रपती,उपराष्ट्रपती अनेक देशांना भेटी देऊन भारताविषयी माहिती देऊन त्या देशांशी आर्थिक, सामरिक, संरक्षण, गुप्तहेर माहितीसंदर्भात संबंध वाढवण्याचे प्रयत्न करताहेत. यामधील एक महत्वाचा देश म्हणजे अमेरिका, मग युरोप आणि नंतर आखाती प्रदेशातील देश. या देशांना भारताच्या बाजूने आणण्यासाठी इथल्या अनिवासी भारतीयांचा मोठाच सहभाग राहाणार आहे. कारण तिथे राहाणारे अनिवासी भारतीय, तिथल्या सिनेटर्सना भारताची भूमिका काय आहे आणि कशी बरोबर आहे याची माहिती देत आहेत. त्यामुळेच संयुक्त राष्ट्रांच्या परिषद असो किंवा संयुक्त राष्ट्रांची सुरक्षा परिषद असो की संयुक्त राष्ट्रांची मानवाधिकार समिती असो या सर्वांमध्ये भारताच्या काश्मिरमधील कलम 370 हटवण्याच्या निर्णयाला सकारात्मक प्रतिसाद दिला आहे. बहुतेक जग आज भारताच्या बाजूने आहे.

अनिवासी भारतीय आणि भारताची नाळ मजबूत करा

मात्र मुत्सद्देगिरी हा एक भाग आहे. परंतू अनिवासी भारतीय आणि आणि भारत देशाची नाळ अधिक मजबूत करता आली तर ते भारतामध्ये जास्त वेळा येऊन पर्यटन क्षेत्राचा मोठा विकास करू शकतील. अमेरिकेत अनिवासी भारतीय मायक्रोसॉफ्ट, गुगल किंवा नासा सारख्या मोठ्या कंपन्यांमध्ये वरिष्ठ पदांवर काम करत आहेत. त्यांचा वापर करून आपल्याला तंत्रज्ञानाची क्षमता वाढवता आली तर नक्कीच फायदा होईल. या अनिवासी भारतीयांचा वापर संरक्षण करारात करता येईल तसेच सामरिक दृष्ट्या भारत - अमेरिका संबंध अधिक सुदृढ करून चीन आणि पाकिस्तान दोन्हीवर कुरघोडी करता येईल. आर्थिक संबंध हे देशाकरीता नेहमीच हिताचे असतात. त्याचाच वापर करून अनिवासी भारतीयांपैकी ज्यांनी उद्योगधंद्याच्या क्षेत्रात मोठी भूमिका बजावली आहे .त्याचा वापर

करून आपल्याला थेट परकीय गुंतवणूक वृद्धी करण्यात नक्कीच मदत मिळू शकेल. त्याशिवाय उच्च दर्जाचे तंत्रज्ञान आणण्याचा वेग आपल्याला वाढवता येईल.

परदेशामध्ये भारत देशाचे प्रतिनिधी

जे अनिवासी भारतीय देशाच्या बाहेर गेले आहेत. त्यांना ब्रेन ड्रेन म्हणजे देशाचे बौद्धिक नुकसान असे समजण्यापेक्षा त्यांना परदेशामध्ये भारताचे प्रतिनिधी म्हणून समजले पाहिजे. आपल्या देशाची प्रगती करण्यामध्ये त्यांचा जो सहभाग आहे त्यात अजून जास्त वाढ करता येईल. भारताची आर्थिक ताकद वाढते आहे. त्याचबरोबर सॉफ्ट पॉवर म्हणजे भारतीयांची इतर ताकद सुद्धा वाढवून भारताला एक जगाच्या दृष्टीने महत्त्वाचा देश म्हणून पुढे येण्यात मदत मिळू शकेल. अनिवासी भारतीय एकत्र येऊन विविध परदेशी राजकीय पक्षांवर सुद्धा दबाव टाकत आहे. योगअभ्यासाचा प्रसार करणे, भारतात काय घडते आहे ते लोकांना समजावणे, भारत- -- यांचा संबंध मजबूत झाले तर याचा लोकांना कसा फायदा होईल हे त्यांना समजावणे अशा प्रकारची कामे केली जात आहेत.

येत्या पाच वर्षांमध्ये जगातील अनिवासी भारतीयांचा वापर करून आपली सामरिक, आर्थिक, संरक्षण नीती अधिक मजबूत केली पाहिजे.